

la, repesje wzbogacając miejscową tradycję o nowe elementy. Wzrasta popularność Krzyża „sławnego łaskami”. Jak nigdy dotąd, z Krakowa i okolicy przybywają tłumy szukających duchowego wsparcia, natchnienia, wiary. Chcą nie tylko zdrowia. Twórcy, pisarze, historycy, świeccy i duchowni zafascynowani kolorytem wiejskiej pobożności, przekazują w swych pracach innym wartości moralne, nieodzowne do odrodzenia narodowego, które tu zauważają. Komediopera „Krakowiacy i Górale” Wojciecha Bogusławskiego wystawiona w 1794 r., staje się wydarzeniem. Potem dołącza Wincenty Pol, Cyprian Norwid, Ambroży Grabowski, Władysław Łuszczkiewicz, Józef Szujski, Józef Łepkowski, Wojciech Kętrzyński, Eugeniusz Janota...

Obecna jego forma wyrazu nie jest pierwotnym kształtem. W trakcie prac konserwatorskich w 1987 r. po zdjęciu nałożonych naturalnych włosów odkryto na czaszce poprzecinane równolegle otwory po zerujących owadach. Dowodzi to, że figura została poddana wtórnej obróbce rzeźbiarskiej. Na palcach nóg były zamalowane ślady pożaru. Częściowe uszkodzenia mógł spowodować pożar w 1708 r. Usunięto zatem snycerskie pukle włosów i przepaskę biodrową, przemodelowując figurę. Od tego czasu rzeźba ma nakładane perizonium z haftowanego aksamitu o charakterystycznym kształcie. Tkanina układa się sztywno, przykrywając figurę od przodu prawie do kolan. Nogi ułożone równolegle, stopy złączone prawa założona na lewą, i przebite jednym gwoździem. Tors opracowany jest także od tyłu. Głowa pochylona na prawe ramię. Oczy patrzące, usta otwarte. Wiąz, z którego wykonana jest figura, nie jest typowym materiałem rzeźbiarskim. Jest twardy w obróbce, mało podatny w snycerze. W okresie baroku, przekształcen gotyckich wizerunków Chrystusa, zmian perizoniów dokonano m.in. w kościele św. Marka w Krakowie, w katedrze obrządku łacińskiego we Lwowie, oraz w kaplicy Fredrów w Przemyślu.

Do cudownego Pana Jezusa Mogilskiego modlą się już ludzie od przeszło 750 lat.

Monika Grzegorzczuk

Lasek Mogilski – przyroda

Teren Lasku Mogilskiego położony jest w dolinie Wisły. Stanowi on pozostałość dawnych lasów łęgowych – zbiorowiska charakterystycznego dla dolin dużych rzek nizinnych. W zależności od stosunków wodnych i podłoża, można w takich siedliskach spotkać łągi wierzbowe, wierzbowo-topolowe, wiązowe, jesionowe. Lasek Mogilski stanowi przykład łągi dębowo-wiązowego. W drzewostanie dominuje dąb ze znaczną domieszką wiązów, a także topoli białej, topoli czarnej, jesionu, osiki, brzozy. Zbiorowisko to charakteryzuje się stosunkowo dużym zwarciem koron i dobrze wykształconą warstwą podszytu. Obserwuje się tu krzewy bzu czarnego, trzmieliny, derenia, maliny, jeżyny, miejscami rozrasta się chmiel. Bujne jest też runo. Masowo występuje tu podagrycznik, czosnaczek, pokrzywy, ziarnopłon wiosenny (piętrowość zbiorowisk leśnych, optymalizacja wykorzystania dostępnego światła). Typowo wykształcone zbiorowisko rozwija się na glebach żyznych, głównie madach i glebach brunatnych, zasobnych w składniki pokarmowe, a zwłaszcza związki azotu (stąd obecność gatunków nitrofilnych). Utrzymuje się ono pod warunkiem zapewnienia

odpowiedniego poziomu wód gruntowych i wilgotności podłoża. Dla utrzymania tego typu siedlisk konieczne są regularne zalewy wodami pochodzącymi z wzebrań powodziowych. W przeciwnym razie zostaje ono odcięte od dopływu składników pokarmowych, zmniejsza się wilgotność gleby i zbiorowisko zaczyna przekształcać się w kierunku lasu łąkowego. Z obszarami lasów łąkowych związane są przede wszystkim liczne gatunki ptaków, a także drobne gryzonie, liczne płazy i gady. Szczególnie barwnie las łąkowy wygląda wczesną wiosną, gdy drzewa pozbawione są liści (zmiany fenologiczne). Do dna lasu dociera wówczas dużo światła. Jest to okres kwitnienia i rozwoju geofitów wiosennych – złoć, ziarnopłon, przebiśnieg, a także zawilce, łanowo pokrywające ziemie kolorowym dywanem. W lecie natomiast utrzymuje się tu głęboki cień, chłód i wilgotność gleby, ze względu na gęstą warstwę koron drzew, nie dopuszczającą światła do warstw położonych niżej.

Wybudowanie wałów przeciwpowodziowych jest przyczyną zmiany stosunków wodnych w tej okolicy, a dokładniej osuszenia terenu. Roślinność lasu zmienia się powoli – wkraczają tu różne gatunki z okolicznych zbiorowisk łąkowych i polnych. Duża presja ludzka uwidoczniła się poprzez rozprzestrzenianie się gatunków synantropijnych np. bielunia. Procesowi temu sprzyjają też tworzone w okolicy dzikie wysypiska śmieci lub gruzu.

W dolinie rzeki, w obrębie międzywala rozwijają się także zbiorowiska łąkowe. Dawniej były to przede wszystkim wilgotne łąki z klasy *Molinietea*, z takimi gatunkami, jak: kosaciec syberyjski, pełnik europejski, storczykowate itd. Zmiana stosunków wodnych oraz różne sposoby uprawy łąk zmieniły je w inne typy zbiorowisk, przede wszystkim w tzw. łąki świeże, mniej wilgotne, bujniejsze, bogate w wysokoproduktywne gatunki traw, z mniejszym udziałem roślin dwuliściennych. W obrębie dużych aglomeracji miejskich doliny rzeczne ulegają dalszym przekształceniom. łąki ustępują miejsca różnego typu zbiorowiskom o charakterze synantropijnym. Szczególnie trudne do zwalczenia są rozwijające się na zaburzonych przez człowieka miejscach zbiorowiska inwazyjnych gatunków, takich jak: amerykańskie gatunki nawłoci *Solidago* czy rdest *Reynoutria japonica*. Tworzą one praktycznie jednogatunkowe agregacje, wypierające rodzime gatunki roślin. Miejscami rozrasta się łanowo trzcinnik – wysokoplenna, trudna do zwalczenia trawa, czy też jeżyny popielice. Bezpośrednio nad rzeką możemy obserwować także naturalne zarośla wierzbowe, głównie z wierzbą białą i kruchą *Salix alba* i *S. fragilis*. Obszar międzywala jest ze względów ochrony przeciwpowodziowej wyłączony z zabudowy i zagospodarowania inwestycyjnego. Przeznaczony jest na użytkowanie rolne – głównie użytki zielone (łąki i pastwiska). Zakłada się tu także uprawy wikliny. Prowadzona jest działalność rekreacyjna – zakłada się ogródki działkowe, lokalizowane są obiekty takie, jak np. Yacht Club. Teren może być też wykorzystywany przez indywidualnie wypoczywające osoby jako miejsce spacerów, pikników czy przez wędkarzy.

Joanna Perzanowska